ILIE RAD

CUM NE SEMNĂM ARTICOLELE PUBLICATE ÎN PRESĂ?

„Nu poţi ieşi necuviincios în lume...”.

(Ion Barbu)

1. Preliminarii. Modul în care ne semnăm articolele în presă implică aspecte juridice, onomastice, estetice, politice etc. Să examinăm câteva dintre acestea. Nu înainte de a invoca o întâmplare literară, legată de cenaclul „Sburătorul”, patronat de Eugen Lovinescu.

Se ştie că toţi cei care frecventau acest cenaclu aveau obligaţia să-şi găsească un nume potrivit, în cazul în care nu-l posedau, cu care să poată intra în conştiinţa publicului. Iată cum descrie E. Lovinescu, în *Memoriile* sale, întâlnirea sa cu viitorul mare poet, Ion Barbu, care îi prezentase criticului un caiet de versuri intitulat *Copacul* şi care se recomandase *Popescu.* Impresia lui Lovinescu, după citirea versurilor, fusese favorabilă:

> „Aveam în faţă un poet căruia îi mai lipsea doar un pseudonim.
> – Dar *Popescu* e un pseudonim, îmi replică tânărul necunoscut.
> Îl privii cu neîncredere.
> – Numele meu este Dan Barbilian, student în matematici. Dar nu merge... Dan... Dan... Barbilian... Bar... bi... lian... bilian... nu, nu sună, rimează şi e dulceag... nume de mandolinist... Nu poţi ieşi necuviincios în lume... Şi apoi nici nu voiesc să public poezii sub numele meu adevărat... Ce ar spune profesorii mei de la matematici? Ce ar spune tatăl meu de la Câmpulung, când ar afla că mă ţin de nimicuri la Bucureşti? Căci în familia mea de magistraţi, poezia e încă un lucru de ruşine... Se impune deci un pseudonim...”.

Dacă e să ne referim la dezideratul exprimat de Ion Barbu, se pare că scriitorul român a intuit acest imperativ. E drept că, uneori, el avea motivele sale să semneze cu pseudonime. G. Bariţiu (1844) constata, pe bună dreptate, că pseudonimul a înflorit sub regimul cenzurii. Alteori pseudonimul a fost rezultatul maniei scriitorilor. Acum mai bine de un secol, Ion Heliade Rădulescu (1840) scria că „pseudonimomania” a devenit „una din boalele scriitorilor acestui veac” (Mihail Straje a alcătuit, în 1973, un interesant dicţionar de pseudonime, alonime, anagrame, asteronime şi criptonime ale scriitorilor români[1]).

Se ştie că T. Arghezi, G. Bacovia, Ion Barbu, Gala Galaction, B. Fundoianu, Gib. I. Mihăescu, Perpessicius, Ion Marin Sadoveanu, Mihail Sebastian, Mihail

[1] *Asteronime* = „steluţă, grup de steluţe sau litere urmate de steluţe, care înlocuiesc într-o operă numele autorului sau al unui personaj”; *criptonim* = „nume împrumutat, imaginar sau reprezentat prin iniţiale, cu care un autor îşi semnează o lucrare, o operă de artă etc.”.

BDD-V677 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:00:38 UTC)

Sorbul, Dimitrie Stelaru, Vladimir Streinu, Urmuz, Ion Vinea, iar mai aproape de noi Ştefan Augustin Doinaş, Ana Blandiana, Ion Caraion, Laurenţiu Fulga aveau alt nume în actele de stare civilă. Însuşi M. Eminescu a rămas cu numele uşor schimbat.

Desigur, alegerea unui pseudonim este impusă de mai mulţi factori:

a. când numele nostru este anost, cu puţine şanse de a se individualiza în conştiinţa cititorilor;

b. când avem mai multe articole în acelaşi număr dintr-o publicaţie şi când repetarea numelui nostru pe aceeaşi pagină trădează o criză de colaboratori (în ziarul „Opinia", din Baia Mare, din 23 iunie 1999, la p. 4 apare de şapte ori semnătura C. CS.; într-o astfel de situaţie, cel mai nimerit ar fi fost să se scrie: Pagină redactată de C. CS.);

c. când numele nostru coincide cu al unei personalităţi consacrate deja. Astfel, într-o revistă din Bacău publică frecvent un autor care semnează Marin Preda. Desigur, este un gest de sacrilegiu la adresa marelui scriitor;

d. când autorul nu vrea să-şi asume responsabilitatea pentru cele publicate. Se ştie câte procese i-au fost intentate unui autor, pentru cele publicate în „România Mare", sub pseudonimul Alcibiade.

În legătură cu alegerea numelui cu care ne semnăm articolele, se mai impun câteva precizări. Unii autori semnează doar cu iniţiala prenumelui, urmată de numele de familie: P. P. Carp. I. G. Duca, P. P. Negulescu, D. Caracostea, G. Călinescu, B. Elvin, Z. Ornea, M. N. Rusu, S. Damian. Mulţi clujeni, după exemplul lui D. D. Roşca, au folosit acelaşi procedeu: D. D. Draşoveanu, G. Gruiţă, G. G. Neamţu, C. Milaş, F. Edelstein ş.a. În acest caz e vorba de *vocaţia esenţei*, de care sunt stăpâniţi aceşti autori, de dorinţa de a înlătura ceea ce ar putea prisosi, inclusiv din prenumele lor! Alţi autori au două nume de botez: Miron Radu Paraschivescu, Ion Maxim Danciu, Ioan-Aurel Pop (legate sau nu prin cratimă). În asemenea situaţii, primul prenume poate reprezenta numele persoanei respective, iar al doilea numele tatălui acesteia sau pot fi, ambele, numele persoanei.

Nu se admite procedeul de folosire a numelui de botez şi de păstrare doar a iniţialei numelui de familie, cum se găseşte în ziarul „Opinia", din numărul citat mai sus: Nicu G. De asemenea, nu se recomandă folosirea numelor de alint sub articolele publicate (Cristi, Nick, Gigi, Mimi, Ady etc.).

Multe persoane feminine, la căsătorie, îşi păstrează şi vechiul nume: Iuliana Marciuc Posea, Gabriela Pană Dindelegan, Valeria Guţu Romalo (procedeu întâlnit mai frecvent în Banat, nelipsit de anumite conotaţii psihologice). Cred că regula ar cere ca între cele două nume de familie să se pună o cratimă, aşa cum procedează Tatiana Slama-Cazacu, Doina Bogdan-Dascălu, Iosif Cheie-Pantea. (Cratima este obligatorie în cazul ataşării numelui localităţii natale: I. Dumitru-Snagov, Octav Pancu-Iaşi, Ştefan Mihăilescu-Brăila, Ilie Radu-Nandra sau a unei porecle: Grigore Vasiliu-Birlic.)

BDD-V677 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:00:38 UTC)

Mulţi autori, americani mai ales, folosesc în componenţa numelui şi iniţiala celui de-al doilea prenume: Rebbeca B. Rubin, Alan M. Rubin, Linda J. Piele, James A. W. Heffernan, John E. Lincoln ş.a. Procedeul poate fi întâlnit şi în presa românească: Constantin C. Giurescu, Radu G. Ţeposu, Radu F. Alexandru, Dumitru M. Ion, Aug. Z. N. Pop, Dragoş C. Popa ş.a., dar aici iniţiala desemnează, cel mai adesea, iniţiala de la prenumele tatălui.

Tradiţia în presa românească este ca numele autorului să apară la sfârşitul articolului. În presa americană, numele autorului apare, de regulă, la început.

2. Etimologie şi onomastică. Deşi nu are o legătură imediată cu jurnalistica, merită să abordăm, fie şi în treacăt, această relaţie. Se ştie că în trecut exista o foarte strânsă legătură între numele pe care îl primea un copil la naştere şi diverse impulsuri magice. Astfel, Anghel, Angela < *angelus* = înger; Ştefan sugera ideea de coroană, deci copilului astfel botezat i se ura să aibă glorie în viaţă; Vasile < *basileus*, care însemna rege; Atanasie = nemuritor, Radu echivala cu destinul unui om mereu bucuros, Dobre = bun, iar Robert = ilustru. În multe nume de familie s-a pornit de la originea topografică a persoanei: Muntean, Câmpean, Pădurean, Luncan, Vălean etc. sau de la originea geografică: Mureşan, Crişan, Prutean, Dobrogean, Ardelean, Oltean, Făgărăşan, Bihorean etc. Alte surse onomastice: meseria (Rotaru, Zidaru, Lemnaru, Păcuraru, Ciobanu, Boaru), elemente ale regnului vegetal (Brustur, Buruiană, Creangă, Frunză, Mărăcinean), poreclele (Buzatu, Chioru, Şchiopu, Surdu, Mutu). Onomastica poate depune mărturie în privinţa multor aspecte sociale, istorice, politice, psihologice etc. (bunăoară, femeile erau numite după numele bărbatului: Maria Dinului, în *Fefeleaga* lui Ion Agârbiceanu).

3. O problemă de onomastică. Într-un foarte documentat articol (1997), profesorul Farkas Jenö, de la Universitatea „Eötvös Loránd" din Budapesta, analizând, între altele, prezenţele româneşti în *Marea enciclopedie maghiară* (*Magyar nagylexikon*), scrie:

> „Nu prea am înţeles de ce Alexandru Movilă, Alexandru Mircea, Alexandru Lăpuşneanu (domnitori români) au fost trecuţi la litera A".

De fapt, explicaţia nu este greu de dat. Se ştie că, în sistemul onomastic maghiar, numele de botez urmează numelui de familie, aşa încât numele maghiare le vom scrie astfel: Gáldi László, Domokos Sámuel, Nagy Belá, Kese Katalin, Zirkuli Peter ş.a. Îmi vine greu să cred că acei colaboratori ai enciclopediei maghiare amintite, care au redactat articolele despre domnitorii români, nu au ştiut care este numele de familie şi care numele de botez al acestora. Cred, dimpotrivă, că inventarierea lor după numele de botez, considerat nume de familie, se înscrie într-o tradiţie foarte veche a culturii maghiare, aceea de a „traduce", de a maghiariza toate numele. Am fost uşor şocat să constat că, în diverse enciclopedii maghiare, Wolfgang Amadeus Mozart devine Mozart Farkas Amadeus, Johann Strauss este Strauss János, Nikolaus Lenau devine Lenau Miklos, iar Ştefan cel Mare al nostru apare trecut Nagy István. Chiar numele meu, Ilie Rad, ar deveni, conform acestei

BDD-V677 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:00:38 UTC)

„tradiţii", Rad Ilejes. Nu discut implicaţiile politice ale procedeului, fiindcă scopul meu este doar acela de a atrage atenţia asupra unui fenomen care se manifestă frecvent în tradiţia românească, şi anume ordinea (greşită) de succesiune a celor două nume – „de familie" şi de „botez".

În excelenta sa carte *Gramatică normativă*, G. Gruiţă (1998) abordează această chestiune în articolul: ***Răspunde elevul Ionescu Radu?*** *sau* ***Răspunde elevul Radu Ionescu?*** Răspunsul corect este, desigur, cel din varianta a doua, deoarece regula consacrată în limba română, la fel ca în majoritatea limbilor europene, este ca numele de botez (sau prenumele) să se pună înaintea numelui de familie. Această ordine păstrează tradiţia limbii latine (Marcus Tullius Cicero, Caius Iulius Caesar, Titus Flavius Domitianus ş.a.), preluată de majoritatea limbilor europene: Victor Hugo, William Shakespeare, Miguel de Unamuno, Lev Tolstoi, Carlo Goldoni ş.a. Ordinea inversă este specifică, aşa cum spuneam, culturii maghiare, dar şi celei turceşti (Kemal Atatürk, Suleiman Demirel). Termenul de *prenume* (căruia mulţi ignoranţi continuă să îi spună *pronume*!), preluat prin intermediul francezei din latină,

> „[...] prin însuşi sensul lui iniţial, nu poate fi folosit decât pentru elementul care se pune înaintea numelui de familie. Formula inversă a apărut iniţial din necesităţi administrative, în acte oficiale, în care mai multe nume de persoane trebuiau să apară grupate pe familii, în ordine alfabetică; de aici formula s-a extins în toate actele în care era necesară ordinea alfabetică şi chiar în acelea în care acest lucru nu mai era necesar" (Ionescu 1978, p. 37).

Am considerat că ar fi util să reiau puţin această discuţie, deoarece încă se perseverează, din diverse motive, în greşeala de care vorbeam. În şcoală, copiii încă sunt numiţi după numele lor de familie (sau folosindu-se ordinea nume de familie + nume de botez, crezându-se că ordinea nume de botez + nume de familie se aplică doar personalităţilor politice, culturale etc., ceea ce este complet fals).

Greşeala de care vorbeam, destul de răspândită în învăţământ, este (sau cel puţin a fost!) perpetuată în armată. Iată un pasaj semnificativ din *Moromeţii* lui Marin Preda:

> „Toderici desfăcu carnetul şi strigă mânios: / – Ristea Gheorghe! / – Lipsă! / – Împuşcatu Florea! strigă comandantul şi mai furios. / – Prezent! răspunse un glas din toţi bojocii, vrând parcă să-l întreacă pe învăţător. / – State Ilie! / – Prezent! / – Stanciu Stoian! / – Lipsă!" (Preda 1981, p. 89).

În lucrarea de care aminteam, G. Gruiţă se referea şi la conotaţiile negative pe care le poate avea varianta greşită:

> „Persoanele căzute în dizgraţie publică sau care sunt dorite ca atare nu mai sunt numite *Gheorghe Munteanu* sau *Ion Popescu*, ci *Munteanu Gheorghe*, *Popescu Ion* etc. Poate exemplul cel mai concludent este acela al soţilor Ceauşescu Nicolae şi Ceauşescu Elena, ordine antroponimică imposibilă înainte, evitată chiar şi în listele bibliografice"

(şi cărora, aş adăuga, nu li se putea nici măcar despărţi numele în silabe!).

BDD-V677 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:00:38 UTC)

Încă două exemple în acest sens, pentru a se vedea că ordinea nume de familie + nume de botez este resimţită ca având conotaţii negative: un titlu din „Renaşterea bănăţeană" (nr. 2500, 5 mai 1998, p. 3) anunţă: „Fostul director al Direcţiei Regionale a Vămilor, *Motişan Mircea*, a fost condamnat la nouă ani închisoare". Interesant este începutul articolului:

> „În procesul în care *Motişan Mircea* este acuzat de abuz în serviciu şi falsă identitate, ieri, la Tribunalul Timiş, au fost audiaţi ultimii martori. Având în vedere că persoanele audiate, respectiv *Andrei Iştvanfi*, *Ioan Ispas* şi *Maria Iacoboaia*, profesează la Curtea de Apel Timişoara, audierea acestora s-a făcut în şedinţă secretă".

Aşadar, în cazul celor trei martori s-a păstrat ordinea firească, doar Mircea Motişan fiind numit *Motişan Mircea*. Într-un articol din „Ziua" (Ediţie de N-V, 1 mai 1998, p. 8), pictorul Sorin Dumitrescu publică următoarea notă de protest, intitulată *Feţele... manipulării*:

> „Luni seara, în jurul orelor [sic!] 22.00, la TVR1, am urmărit cu mâhnire şi dezgust scandaloasa manipulare a dezbaterii «Biserica şi Politica», săvârşită de realizatoarea emisiunii «Feţele schimbării», Bendovski Carmen".

Şi aici, ordinea nume de familie + nume de botez este menită să exprime dispreţul lui Sorin Dumitrescu pentru „angajata Bendovski", cu atât mai mult cu cât, în acelaşi articol, autorul vorbeşte de „sugestia Directorului General, Stere Gulea" (acesta numit, deci, în mod corect).

Dar greşeala care a făcut obiectul acestor însemnări se poate întâlni nu numai în şcoală, ci în cele mai diverse situaţii (firme, reclame, cărţi etc.). În Cluj-Napoca se pot vedea firmele unor avocaţi, notari sau doctori, care, sub aspect onomastic, se abat de la regula amintită. Dacă primii ar putea avea scuza că vin din spaţiul tribunalelor, unde utilizarea variantei administrative, ca să zic aşa, este curentă, medicii cred, probabil, că numele de familie se poate impune mai bine în conştiinţa pacienţilor (căci toată lumea spune „doctorul Ardeleanu", nu „doctorul Ion Ardeleanu"). În plus, invocarea numelui de botez sugerează o anumită familiaritate, pe care mulţi nu şi-o doresc, preferând acesteia o atitudine distantă, rezervată.

Aş încheia consideraţiile de faţă cu pertinentele concluzii ale lui G. Gruiţă:

> „Într-o perioadă în care se încearcă reabilitarea personalităţii umane, ocultate atâta vreme de colectivism şi egalitarism păgubos, nu este bine să neglijăm asemenea nuanţe psiholingvistice. Tânărul trebuie să ştie, cât mai devreme, că el este o individualitate distinctă, un unicat, că este *Radu Ionescu*, nu *Ionescu Radu* sau *Ionescu*, pur şi simplu, un nume oarecare, inserat la litera I. Pentru aceasta, oamenii şcolii în primul rând ar trebui să evite abuzul în utilizarea sintagmei administrative, numind copiii în ordinea firească (prenume + nume) şi cerându-le să semneze ei înşişi în acest fel lucrările de control, testele, tezele etc. În armată, s-ar cuveni să se exerseze acelaşi mod de autoprezentare. De asemenea, presa scrisă şi cea vorbită ar putea acorda un plus de atenţie acestui aspect, evitând discriminările involuntare dintre *academicianul Radu Ionescu* şi *tractoristul Ionescu Radu*. Bineînţeles, dincolo de acestea şi înaintea tuturor, familia este dato-

BDD-V677 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:00:38 UTC)

are să-l obişnuiască pe copil cu numele său adevărat, în ordine naturală, nu cu cea practicată la tribunal" (Gruiţă 1998, p. 111–112).

4. Concluzii. Rândurile de faţă şi-au propus să atragă atenţia asupra celei mei frecvente greşeli existente la ora actuală în ce priveşte numele cu care se semnează articolele: nerespectarea ordinii fireşti, impuse de tradiţia noastră latină: nume de botez + nume de familie.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

Bariţiu 1844 = George Bariţiu, *Anonim şi pseudonim*, în „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", nr. 36, 4 sept. 1844, p. 281–286.

Farkas 1997 = Farkas Jenö, *Literatura română în enciclopediile de literatură universală din Ungaria*, în „Adevărul literar şi artistic", 2 nov. 1997, p. 4.

Gruiţă 1998 = G. Gruiţă, *Gramatică normativă*. Ediţie revăzută şi completată, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998.

Heliade Rădulescu 1840 = Ion Heliade Rădulescu, în „Curierul românesc", XI, 1840, nr. 6, p. 24; nr. 7, p. 25–26.

Ionescu 1978 = Cristian Ionescu, *Sistemul de denominaţie românesc*, în „Învăţământul liceal şi tehnic profesional", nr. 7, septembrie 1978.

LR = „Limba română", Bucureşti, I, 1952 şi urm.

Preda 1981 = Marin Preda, *Moromeţii*. Ediţia a V-a, vol. I, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1981.

Straje 1973 = Mihail Straje, *Dicţionar de pseudonime, alonime, anagrame, asteronime, criptonime ale scriitorilor şi publiciştilor români*, Editura Minerva, Bucureşti, 1973.

HOW SHOULD WE SIGN AN ARTICLE IN THE PRESS?
(*Abstract*)

This study analyzes for the first time in the Romanian public space a problem very simple or very complicated sometimes, due to the consequences it can generate: it is about the way authors sign their press articles. The idea is that, in the press, as in literature, you cannot go public "ungracefully", as the poet Ion Barbu used to say. This is the reason why some authors must use *pseudonyms*, *astéronymes*, *cryptonyms*, etc.

Choosing a different name from the one given at birth is necessary for several reasons: the name is either too dull or too common for the readers to remember it (for instance, *Ion Popescu*); when our name coincides with the name of another personality (an example can be that of a psychologist who signs ... *Marin Preda*!); when the author does not want to take responsibility for the article for reasons like censorship, ethics, etc. (In my capacity as an editor at "Echinox" magazine I was asked to write an article about the visit of Ceauşescu in Cluj, and I decided to signed it with the pseudonym *Romulus Cătan!*).

The study highlights some of the common mistakes, explaining their causes: the use of the forename and only the initial of the surname (*Cristi N.*, *Mimi D.*, *Rodica S.*); failure to correct the spelling of the forename or surname, as they appear in official documents or how they want their bearers: *Ioan Aurel Pop*, *Tatiana Slama Cazcu*, *George Topârceanu*, *B. P. Haşdeu*, instead of *Ioan-Aurel Pop*, *Tatiana Slama-Cazcu*, *George Topîrceanu* or *B. P. Hasdeu*); the order in which they are writing their surname and forename, although the Latin origin of the Romanian language requires to reverse order (*Ionescu Radu*, *Vasiliu Mihai*, *Răchită Irina*, instead of *Radu Ionescu*, *Mihai Vasiliu*, *Irina Răchită*).

BDD-V677 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:00:38 UTC)

The article is based on numerous examples from the media and literature, demonstrating the consequences that may appear when the above-mentioned rules are overlooked (confusions in determining the bibliography; if we have people with different backgrounds but with the same names *Liviu Rusu*, art critic, and *Liviu Rusu*, musicologist); difficulties in listing the names in an index (*Hortensia Papadat-Bengescu* will be listed under letter **P**, but if you leave out the hyphen, the name of the famous writer will be listed under letter **B**, etc.).

Cuvinte-cheie: *pseudonime, asteronime, criptonime, responsabilitate, mass-media*.
Keywords: *pseudonyms, asteronyms, criptonyms, responsability, mass-media*.

Universitatea „Babeş-Bolyai”
Facultatea de Ştiinţe Politice,
Administrative şi ale Comunicării
Cluj-Napoca, str. Traian Moşoiu, 71
ilierad@yahoo.com

BDD-V677 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:00:38 UTC)